

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФТЕХОСВІТИ
У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

**Ознаки сучасного уроку – технологізація орієнтована на результат
учнівської діяльності.**

Упорядник методичних матеріалів

Муха Н.О. методист

Дніпропетровськ -2015р.

Сучасний урок суттєво змінюється. У його основі лежить такий підхід до навчання, який зорієнтований на розвиток особистості кожного учня. І якщо раніше вчитель давав нові знання учням, то тепер він зобов'язаний так організувати навчальний процес, щоб учень під час своєї діяльності досяг певних результатів.

В чому особливості, сучасного уроку? На даному етапі розвитку педагогічного процесу вибудовується нове призначення уроку; формулюються основні вимоги до уроку його підготовки, наводиться належна структура сучасного уроку, класифікація в сучасній дидактиці. Характеризуються нові підходи, ставлення вчителя до учня, перерозподіляються їх ролі. Детально описується сутність особистісно-орієнтованої освітньої технології, здійснюється пошук шляхів удосконалення уроків.

Розглядаються проблеми: чи може сучасний урок бути радісним і цікавим для учнів? Чи може він розкрити творчий потенціал особистості в ситуації морального вибору й підготувати до самостійного рішення?

Завдання викладача - сформувати в своїй педагогічній діяльності нові професійні компетенції, креативне мислення, а процес навчання учня з обов'язку перетворить на захоплення і радість спілкування.

Сучасний урок – це багато структурна-змістова схема. Головне, що сьогодні урок педагога розглядають не тільки як діяльність учителя чи як форму навчання, а діяльність учня націлена на процес отримання результату.

Для викладача актуально! !!

Сьогодні українське суспільство потребує розширення доступу до навичок формування медійної та інформаційної грамотності в умовах пропагандистсько-психологічної війни. Освітні заклади є саме тими інституціями, які мають усі можливості для формування медіаграмотного споживача (учень, викладач, батьки), який вміє знаходити потрібну інформацію і переконуватися в її достовірності; знає, як відокремлювати пропаганду від фактів і фільтрувати інформацію в ситуаціях конфлікту; як розпізнавати маніпуляцію. Сьогодні, як для тих, хто навчає, так і для тих, хто навчається, важливим стає набуття інформаційної та медійної грамотності, навичок, пов'язаних з роботою в інформаційному та медіапросторі.

1. Вчитель-практик переконує нас, що сучасний урок повинен базуватись на **інтеграції й міжпредметних зв'язках**.

2. **Технологічний підхід** Головний стратегічний напрям розвитку світової та вітчизняної системи освіти лежить в площині вирішення проблем розвитку особистості учня та вчителя, **технологізації освітнього процесу**.

3. Проблема сьогодні полягає в тому, щоб надати **вчителю методологію вибору** та механізм реалізації відібраного вченими змісту освіти в реальному навчальному процесі як з урахуванням інтересів та здібностей учнів, так і його особистої творчої індивідуальності.

4. Окремі форми і методи навчання повинні поступитися цілісним педагогічним технологіям загалом і технології навчання – зокрема.

- Що таке "технологічний підхід у навчанні"? Яким чином учителю вибрати технологію, яка дозволить максимально використати власний творчий потенціал?

2. Створення технології уроку в основі якого особистісно орієнтована освітня технологія

Технологізація особистісно орієнтованого освітнього процесу передбачає спеціальне конструювання навчального матеріалу, методичних рекомендацій до його застосування, типів навчального діалогу, форм контролю за особистісним розвитком учня в ході навчально-пізнавальної діяльності. Тільки при реалізації принципу суб'єктивності освіти можна говорити про особистісно орієнтовані технології.

Головні вимоги до особистісно орієнтованих технологій можна сформулювати наступним чином:

- навчальний матеріал повинен забезпечувати виявлення змісту суб'єктивного досвіду учня, включаючи досвід його попереднього навчання;

- виклад знань викладачем повинен бути спрямованим не тільки на розширення обсягу, структурування, інтегрування, узагальнення предметного змісту, а також на постійне перетворення набутого суб'єктивного досвіду учнів з науковим змістом здобутих знань;

- активне стимулювання учня до самооцінної освітньої діяльності, зміст і форми якої повинні забезпечувати учневі можливість самоосвіти, саморозвитку, самовираження в ході оволодіння знаннями;

- конструювання та організація навчального матеріалу, який дає змогу учневі вибирати його зміст, вид та форму при виконанні завдань, розв'язуванні задач тощо;

організуються так, щоб учень міг виявити вибірковість до предметного матеріалу, його виду і форми;

- критеріальна база особистісно орієнтованого навчання враховує не тільки рівень наявних знань, умінь, навичок, а й сформованість певного інтелектуального потенціалу (його властивості, якості, характер прояву);

- навченість і освіченість не тотожні за своєю природою і результатами поняття. навченість шляхом оволодіння знаннями, вміннями та навичками забезпечує соціальну і професійну адаптацію в суспільстві. Освіченість формує індивідуальне сприйняття світу, можливість його творчого перетворення, сприяє широкому використанню суб'єктивного досвіду в інтерпретації та оцінці фактів, явищ, подій оточуючої дійсності на основі особистісно значущих цінностей і внутрішніх установок;

- особистісно орієнтоване навчання будується за принципом варіативності, тобто визнання різноманітності змісту і форм навчального процесу, вибір яких здійснюється викладачем-предметником або вихователем з урахуванням мети розвитку кожної дитини, її педагогічної підтримки у пізнавальному процесі та життєвих обставинах.

- виявлення та оцінка способів навчальної роботи, якими користується учень самостійно, стійко, продуктивно;

- необхідно забезпечувати контроль і оцінку не тільки результату, а й головним чином процесу учіння;

- освітній процес повинен забезпечувати побудову, реалізацію, оцінку навчання (учіння) як суб'єктивної діяльності.

Дані вимоги до освітніх технологій зумовлюють розробку інноваційних методик інтерактивного навчання, спрямованих на формування особистості,

яка адаптована до конкретних соціальних умов. Традиційних уроків замало для раціональної організації навчання, зважаючи на обсяг навчального матеріалу, його об'єктивну складність. Тому урок, як і вся система навчання, останнім часом зазнає істотних змін.

Поряд з традиційними, все частіше викладачі використовують нетрадиційні тобто нестандартні уроки: робота в малих групах, дискусія, дидактичні ігри, такі форми роботи як "мікрофон", "мозкова атака", "акваріум", "навчаючись-учусь", інсценізація.

Використання інтерактивних методів навчання, під якими розуміємо методи, що спонукають учнів до взаємодіяльності, діалогу з іншими суб'єктами навчального процесу та засобами навчання.

Інтерактивні методи сприяють розвиткові комунікативних умінь і навичок учнів, їхньої пізнавальної діяльності, установленню емоційних контактів між учасниками навчально-виховного процесу. Крім того, методично правильне використання інтерактивних методів дає змогу викладачеві створити умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою інтелектуальну спроможність, що робить урок продуктивним, дає можливість висловити думки кожному учневі, відповідаючи по черзі на поставлені запитання.

- **Сучасна педагогіка визначила учня суб'єктом, рівноправним партнером процесу навчання. Нова педагогічна парадигма (теорія, визнані досягнення, модель) спрямовує викладача на діалог з учнем.** Отже, є всі підстави говорити про діалогізм навчання, необхідність розширити межі діалогового поля, залучення учнів до діалогу з автором підручника чи тексту, викладачем, однолітками.

Процес навчання не автоматичне викладання навчального матеріалу в голову учня. Він потребує напруженої розумової роботи учня і його власної активної участі в цьому процесі. Пояснення і демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх стійких знань. Цього можливо досягти тільки за допомогою інтерактивного навчання

Таким чином, суспільно-економічна криза, яка виникла у нашій країні, втягнула в цей стан і систему освіти. Однак, проблеми, що заявили в освіті сприяли "вибуху" творчої активності педколективів, наполегливому і часто результативному пошуку нових технологій навчання, які генеральною освітньою метою сучасної школи визначили збереження і розвиток індивідуальної своєрідності особистості учня.

У підлітковому віці, як правило, з'являється проблема падіння мотивації навчання. Проте, якраз у цьому віці є один важіль мотивації, причому досить вагомий, якщо викладач може на нього спиратись. Це - провідна діяльність підлітка, суть якої - суспільна значущість. **Досвідчені педагоги активно включають комунікативний компонент у навчальну діяльність: посилюючи не інформаційний потенціал уроку, а ціннісний. Такий підхід до організації навчання називається особистісно орієнтованим.**

При такому підході до навчання у центрі уваги викладача при підготовці до уроку знаходиться не середній учень, а кожний як особистість самобутня і унікальна. **Визнання учня головною фігурою навчально-виховного процесу є основою особистісно орієнтованого навчання.** Як головні можна виділити такі його

завдання:

-розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожної дитини;
-максимально виявити, ініціювати, використати індивідуальний досвід дитини;
-допомогти особистості пізнати себе, самовизначитись та самореалізуватись, а не формувати попередньо задані якості;
-сформувати в особистості культуру життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати своє повсякденне життя, правильно визначати його лінії.

Технологія особистісно орієнтованої дидактики дозволяє зберегти позитивне ставлення до навчання у підлітків. Завдання викладача - об'єднати "хочу" і "можу" учня, в результаті чого відбувається психологічне новоутворення - спрямування особистості на діяльність, яка емоційно переживається як задоволення. Цього ефекту можна досягти шляхом застосування відповідних підходів до навчання, один з яких - апробований, цікавий, творчий - **це інтерактивне навчання.**

При інтерактивному навчанні процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове), де учень і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Педагог виступає лише в ролі організатора процесу навчання, лідера групи. Більшість педагогів і науковців у цілому світі сьогодні погоджуються з тим, що треба переходити від "передачі знань" до "навчання життю". **Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем.** Воно ефективно сприяє формуванню вмінь, навичок і цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дозволяє педагогу стати справжнім лідером учнівського колективу.

Тож, прості твердження Конфуція обґрунтовують необхідність використання в системі освіти активних методів навчання. Дещо змінивши слова великого філософа, можна сформулювати кредо інтерактивного навчання:

Коли я чую, бачу, обговорюю і роблю - я набуваю знань і навичок.
Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

У сучасних, методичних віщаннях, які розкривають суть інтерактивного навчання та його переваги над іншими формами навчальної діяльності, ці слова відображаються у схемі, що дістала назву "Піраміда навчання". Інтерактивні технології охоплюють чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи й прийоми, що стимулюють процес пізнання, а також умови й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів. Технологія інтерактивного навчання - така організація навчального процесу, за якої неможлива неучасть у процесі пізнання: або кожен

учень має конкретне завдання, за виконання якою він повинен публічно відзвітуватись, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою завдання.

Однак, розглядаючи інтерактивні технології як інноваційні, слід пам'ятати, що будь-яка педагогічна технологія буде мертвою, якщо реальні люди, котрі її втілюють, не сприйматимуть її як цілісну систему в єдності компонентів і взаємозв'язків. Розроблена і описана технологія - це одне, а її реалізація на уроці - зовсім інше, бо несе відбиток особистості, інтелекту конкретного викладача.

3. Вимоги та структура сучасного уроку.

Урок у системі особистісно орієнтованого навчання

Проектування навчального процесу в особистісно орієнтованій системі навчання не обмежується тільки спеціальним конструюванням навчального матеріалу, яке б забезпечувало учню свободу вибору в роботі з цим матеріалом. Важливо, як цей матеріал викладач використовує на уроці.

Функції та форми організації уроку

Урок був і залишається основним елементом навчального процесу, але в системі особистісно орієнтованого навчання суттєво змінюється його функція, форма організації. У цьому випадку урок підпорядкований не повідомленню та перевірці рівня знань (хоча й такі уроки потрібні), а виявленню досвіду учнів за ставленням до змісту матеріалу, який викладається. Робота на уроці з суб'єктивним досвідом учня вимагає від викладача спеціальної підготовки: не просто вміння викладати свій предмет, а вміння аналізувати зміст того, чим уже володіє учень із запропонованої теми. У цих умовах змінюється режисура уроку. Учні не просто слухають розповіді вчителя, а постійно співпрацюють з ним у режимі діалогу, висловлюють свої думки, діляться своїм розумінням змісту, обговорюють те, що пропонують одногрупники, за допомогою викладача ведуть відбір змісту, закріпленого науковим знанням. Викладач постійно звертається до групи із запитанням типу:

- що ви знаєте про це?
- які ознаки властивості ви можете виділити (назвати, перелічити тощо)
- де ці ознаки, властивості, на вашу думку, можна використати?
- з якими з них ви вже зустрічалися? тощо.

У перебігу бесіди немає правильних (неправильних) відповідей, є різні позиції, точки зору, виділивши які, викладач потім починає обробляти їх з позиції свого предмета, дидактичної мети. Він повинен не примушувати, а переконувати учнів прийняти той зміст, який він пропонує з позиції наукового знання. Учні не просто засвоюють готові зразки, а й усвідомлюють, яким чином вони отримані, чому в їх основі лежить той чи інший зміст, якою мірою він відповідає не тільки науковому

знанню, а й особистісно значущим цінностям (індивідуальній свідомості). Таку роботу можна проводити тільки на уроці, на якому жорстко задано контекст та зміст бесіди, але їх передачу організовано як «зустріч» різного розуміння цього змісту, носієм якого є не тільки викладач, а й самі учні. Науковий зміст народжується як знання, яким володіє не тільки викладач, а й учень. Відбувається своєрідний обмін знанням, колективний відбір його змісту. Учень у цьому процесі є учасником його породження. Саме такий урок можна назвати особистісно орієнтованим. Під час його проведення викладач не просто чуйний до учнів, а разом з ними здійснює рівноправну діяльність щодо пошуку та відбору наукового змісту знання, яке підлягає засвоєнню. За таких умов знання, які необхідно засвоїти, стають особистісно значущими.

Основні вимоги до уроку

Сформулюємо основні вимоги до особистісно орієнтованого уроку:

- пріоритет особистості учня в організації освітнього процесу;
- орієнтація та процес навчання;
- орієнтація на особистісні досягнення учнів;
- створення емоційно-актуального фону уроку;
- чітке визначення освітніх, виховних і розвивальних завдань уроку;
- раціональна єдність словесних, наукових і практичних методів навчання;
- використання активних методів навчання;
- зв'язок з раніше вивченим, досвідом, набутим учнем;
- формування вмінь учнів самостійно здобувати знання і застосовувати їх на практиці;
- заохочення прагнень учнів знаходити свій спосіб роботи з навчальним матеріалом.

Засоби досягнення мети

Метою особистісно орієнтованого уроку є створення умов для виявлення пізнавальної активності учнів. Засобами досягнення вчителем цієї мети можуть бути:

- використання різноманітних форм і методів навчальної діяльності, які дозволяють розкрити суб'єктний досвід учнів;
- створення атмосфери зацікавленості кожного учня в результатах роботи всього класу;
- стимулювання учнів до висловлювань, використання різних способів виконання завдань без побоювань помилитися, отримати хибну відповідь тощо;
- використання протягом уроку навчального матеріалу, який дозволяє учневі обрати найбільш значущі для нього вид та форму його змісту.

- оцінка досягнень учня протягом усього процесу його діяльності, а не тільки за кінцевим результатом;
- заохочення прагнень учня знаходити свій спосіб роботи, аналізувати протягом уроку роботи інших учнів, вибирати та освоювати найбільш раціональні з них;
- створення на уроці педагогічних ситуацій спілкування, які б дозволяли кожному учневі виявляти ініціативу, самостійність, виборність у способах роботи, створення обстановки для природного самовираження учня.

Виділення загальних завдань та засобів організації особистісно зорієнтованого уроку має бути конкретизоване викладачем у залежності від призначення уроку, його тематичного змісту. Для того щоб бути суб'єктом навчальної діяльності, учень має оволодіти її етапами: Орієнтація - Визначення мети - Проектування - Організація - Реалізація - Контроль - Оцінка.

Загально-педагогічні вимоги до уроку

1. Пріоритет особистості учня в організації освітнього процесу.
2. Врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.
3. Орієнтація на процес навчання.
4. Орієнтація на особистісні досягнення учнів.
5. Тривимірне навчання.
6. Створення емоційно-актуального фону уроку.
7. Педагогічний такт і культура мови.
8. Пізнавальна самостійність учнів.
9. Чітке визначення освітніх, виховних і розвиваючих завдань уроку.
10. Безперервний поступ.

Дидактичні вимоги до уроку

1. Раціональне використання кожної хвилини уроку.
2. Раціональна єдність словесних, наукових і практичних методів навчання.
3. Використання активних методів навчання.
4. Зв'язок з раніше вивченим, досвідом, набутиим учнем.
5. Формування вмінь учнів самостійно здобувати знання і застосовувати їх на практиці.
6. Індивідуалізація, диференціація та інтенсифікація навчального процесу.
7. Використання на рівні з предметами, що традиційно склалися, комплексних дисциплін.

8. Використання сценарних варіантів уроків, які забезпечуються різноманітними носіями інформації.

9. Заохочення прагнень учнів знаходити свій спосіб роботи з навчальним матеріалом.

10. Організоване закінчення уроку.

Психологічні вимоги

1. Врахування психологічних особливостей кожного учня.

2. Нормальний психічний стан і стійкий настрій вчителя і учнів.

3. Розумна вимогливість і доброзичливість учителя до учнів.

4. Педагогічна етика і психологічний такт.

Гігієнічні вимоги

1. Температурний режим.

2. Норми освітлення.

3. Провітрювання.

4. Відповідність нормативам меблів.

5. Чергування видів навчальної роботи і різноманітність методів навчання.

Типи та види уроків, методика підготовки та вибору

Навчальний процес передбачає реалізацію принципів гуманізації освіти, її демократизації, методологічну переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня, формування його основних компетентностей.

Компетентності, як інтегрований результат навчальної діяльності учнів, формуються, передусім, на основі опанування змісту загальної середньої освіти.

Враховуючи це мають відбутися і кардинальні зміни у плануванні сучасного уроку. Проблема оновлення змісту базової освіти у ПТНЗ є першочерговою і найвідповідальнішою.

Яким же має бути сучасний урок? Які його ознаки, чим він повинен відрізнятись від уроків, які ще використовуються зараз у педагогічній практиці, але вже не задовольняють у повній мірі вимог щодо впровадження 12-бальної системи оцінювання навчальних досягнень учнів?

Чи може сучасний урок бути радісним і цікавим для учнів? Чи може він розкрити творчий потенціал особистості, поставивши її в ситуацію морального вибору й підготувати до самостійного рішення? Досвід викладачів ПТНЗ доводить, що може, однак лише за умови, якщо процес навчання перевести на інноваційну основу шляхом перебудови педагогічної технології самого викладача і навчальної технології учня, змінивши сам підхід до здобуття знань.

Сучасним можна назвати той урок, що побудований на засадах розвиваючого навчання, а також сприяє розвитку в учнів розумових операцій: умінь аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, систематизації, класифікації, визначення причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між різноманітними фактами, явищами, а також виробленню навичок логічного структурування.

Використання на уроках різних інноваційних технологій (як то тести чи розвиток критичного мислення) забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань з предмета, дає відчуття потреби в самоосвіті, формує стійкий інтерес до матеріалу, що вивчається, сприяє розвитку творчої особистості. Але ж всі інноваційні процеси стосуються, насамперед, уроку, особливо його структури.

Організаційну форму навчання викладач обирає, залежно від теми, яка вивчається, та на підставі системного підходу до викладання свого предмета.

Систему уроків викладач вносить до перспективно-тематичного планування. При цьому необхідно чітко продумувати та визначати місце і значення уроку, обсяг знань, якими повинні оволодіти учні, їх готовність до засвоєння нових знань на необхідному рівні.

У структурі уроку утворюються мікро- та макроетапи.

Мікроетап – елементарна одиниця системи, яка поєднує в собі чергове дидактичне завдання, з відповідним до нього змістом матеріалу, методичними прийомами та способами організації. Макроетап – відносно завершений цикл пізнання: початкове вивчення нового навчального матеріалу, його закріплення, контроль і самоконтроль.

У сучасній дидактиці уроки класифікують залежно від провідної дидактичної мети:

- уроки засвоєння нових знань;
- уроки осмислення нових знань, формування умінь і навичок на основі знань, або уроки закріплення вивченого;

- уроки повторення, узагальнення і систематизації вивченого;
- уроки контролю і корекції знань;

-уроки аналізу контрольних робіт.

Під структурою уроку слід розуміти певну послідовність дій викладача, спрямованих на досягнення виховної мети.

Мета кожного уроку має три обов'язкові складові частини.

Визначаючи виховну мету занять, необхідно враховувати її пріоритетні напрямки:

- формування національної свідомості, любові до рідної землі, поваги до культури та історії свого народу;
- шанобливого ставлення до культури всіх народів, що проживають на території України;
- формування творчої, працелюбної особистості;
- розвиток духовної культури особистості;
- формування екологічної культури;
- розвиток індивідуальних здібностей і забезпечення умов їх реалізації.

Навчальною метою може бути:

- забезпечення під час уроку засвоєння (повторення закріплення) понять, законів, теорій;
- формування (продовжити формування, закріпити) певних вмінь;
- формування системи знань з теми;
- контроль рівня засвоєння знань, отриманих під час попередніх уроків;
- узагальнення, систематизація та закріплення знань з теми;
- навчання учнів використанню знань для вирішення практичних завдань тощо.

Завдання розвитку мислення (розвиваюча мета) – розвиток пізнавальних інтересів і здібностей учнів:

- формування загально-навчальних вмінь та навичок (робота з підручниками, узагальнення, планування, самоконтроль тощо);
- сприяння розвитку волі, наполегливості під час навчання, розвитку пам'яті (уяви, технічного мислення, мови, самостійності тощо);
- розвиток емоцій учнів шляхом створення ситуацій здивування, переживань тощо;
- розвиток зацікавленості учнів у навчанні шляхом доведення важливості матеріалу, що вивчається (використання ігор, проблемних ситуацій тощо).

Таким чином, проблемні уроки можна підвести під наступну схему:

I.Тема уроку:

- 1)Мета (дидактична, виховна, розвиваюча).
- 2)Тип уроку (вид).

3) Методи навчання, викладання (або їх поєднання на різних етапах уроку).

4) Використання технічних та комп'ютерних засобів навчання, засобів наочності, джерел інформації (підручники, періодичні видання, художня література та ін.).

II. Актуалізація знань та активізація розумової діяльності:

1. Опорні зв'язки (поняття та факти).
2. Зв'язок із попереднім уроком, з інформаційним матеріалом.
3. Тип самостійної роботи.
4. Засоби та способи індивідуалізації.
5. Засоби збудження інтересу учнів до теми, до уроку та утворення емоційного середовища.
6. Форма контролю за ходом уроку, оцінка навчальних досягнень.

III. Засвоєння нових понять та засобів дії:

- 1)Нові поняття та засоби їх засвоєння.
- 2)Основні та другорядні проблеми.
- 3)Вид самостійної роботи, її зміст (індивідуальна робота).
- 4)Проблемні та інформаційні питання (для утворення проблемних ситуацій та постановки проблем) і питання, що будуть запропоновані учням.
- 5)Варіанти засобів розв'язання завдань, можливі підказки для вирішення складних проблем у процесі сприймання й осмислення учнями нового навчального матеріалу.

IV.Формування умінь та навичок:

- 1)Вид самостійної роботи (фронтальна та диференційована).
- 2) Конкретні вміння та навички для опрацювання навчального матеріалу (вміння формулювати питання, знаходити причину за наслідком, вирішувати типові завдання та ін.).
- 3) Засвоєння знань, зміцнення умінь у процесі узагальнення, систематизації, застосування знань, умінь і навичок на практиці.
- 4) Засоби отримання зворотної інформації.

V. Домашнє завдання:

- 1) Повторення, підведення підсумків уроку, повідомлення домашнього завдання.
- 2) Вид самостійної роботи (диференційовані завдання творчого характеру, їх обсяг, джерела інформації) поради, як її краще виконати.

Викладач використовує поєднання перелічених елементів структури уроку, визначаючи їх послідовність залежно від дидактичної мети уроку, змісту навчального матеріалу, рівня підготовки учнів, конкретних умов проведення уроку. З огляду на те, що урок є елементом педагогічної системи, його технологія - це складова частина педагогічної технології, під якою розуміють систему дій,

що підвищують ефективність навчання. Підготовка до уроку – один з головних обов'язків щоденної роботи викладача. Її необхідно починати з аналізу підсумків попередніх уроків за реалізацією поставлених цілей, а також відповідність їх щодо дидактичних, виховних і організаційних вимог.

Підготовка до уроку складається з наступних елементів:

1. Визначення змісту та відбір матеріалу запланованого на урок, з урахуванням його специфіки та складності.
2. Уточнення теми заняття, чітке визначення навчальної, виховної та розвиваючої мети заняття і шляхів її реалізації.
3. Визначення форми та методу проведення уроку, типу уроку та його структури, з розподілом часу.
4. Уточнення завдань для вправ і самостійних робіт, а також контрольних запитань.
5. Складання плану уроку та конспекту викладання матеріалу.
6. Підготовка матеріально-технічної бази, ТЗН, наочних посібників.

Під час підготовки до уроку значне місце займає складання плану. Складати план уроку можна як текст, таблицю в зошиті або на бланках затвердженої у даному навчальному закладі форми. Але незалежно від форми, у плані повинні визначатись:

- чітко і зрозуміло, по-можливості, коротко сформульована тема;
- визначена триєдина мета у відповідності з вимогами програми;
- вказане обладнання уроку (дидактичне, наочне, ТЗН);
- розписаний хід уроку (за планом структури уроку у відповідності з його типом).

Велику роль у активізації інтелектуального розвитку учнів і забезпечення викладачеві можливості керувати їх пізнавальною діяльністю відіграють методи навчання, які визначаються як способи взаємопов'язаної діяльності викладача та учня.

Методи навчання можна поділити за джерелами знань та формою викладу навчального матеріалу.

За джерелами знань методи поділяються на:

1.Словесні методи:

- метод розповіді (розповідь-вступ, розповідь-виклад, розповідь-висновок);
- метод навчальної лекції (усний, послідовний системний виклад змісту наукового питання);
- метод співбесіди (у формі діалогу);
- опрацювання підручника.

2. Наочні методи:

- метод ілюстрацій (показ ілюстративних засобів);
- метод демонстрацій (проведення дослідів, наведення прикладів, показ моделей);

3. Практичні методи навчання:

- метод вправ з ТЗН (робота учнів із звукозаписуючою та звуковідтворюючою апаратурою, мультимедійними засобами навчання та комп'ютерами);
- лабораторні роботи;
- виконання практичних вправ, тестових завдань.

За формою викладу навчального матеріалу методи поділяються на:

1. Індуктивний метод – це вивчення інформації від часткового до загального.

Використовується при виконанні практичних завдань.

2. Дедуктивний метод – виклад від загального до часткового. Викладач на початку подає загальні положення, далі викладає цілу систему понять, після чого переходить до викладу конкретних завдань.

3. Репродуктивний метод – активне сприйняття і засвоєння навчальної інформації. Учні повинні запам'ятати те, що почули, або виконати завдання за зразком. Цей метод мало сприяє розвитку самостійності і гнучкості мислення, навичок пошукової і творчої діяльності. Надмірне його використання може призвести до формального "зазубрювання".

4. Проблемно-пошукові методи в сучасній педагогіці вони визнані пріоритетними, оскільки дають змогу розвинути навички творчої навчально-пізнавальної діяльності, сприяють свідомому і самостійному оволодінню знаннями.

5. Проблемне навчання побудоване на основі розв'язання проблемної ситуації.

Проблемне навчання поділяється на декілька рівнів:

I рівень – викладач висуває проблему і сам її вирішує в процесі пояснення.

II рівень – викладач разом з учнями розв'язує поставлену проблему.

III рівень – учні самостійно розв'язують проблемну ситуацію, створену викладачем.

IV рівень – проблему формулюють і розв'язують самі учні.

Вибір методів залежить не лише від мети і змісту навчання, а й від рівня підготовки учнів, їх активності, духовного виховання, фізичного розвитку, сформованості певних навичок, умов проведення даного уроку. У зв'язку з цим постає необхідність вибору оптимального співвідношення методів, які б якнайкраще забезпечили засвоєння навчального матеріалу і одночасно стимулювали зацікавленість у навчанні, розвивали навички самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Урок засвоєння нових знань

Мета: оволодіння учнями новими навичками, матеріалом та новими способами діяльності.

Структура

1. Організаційний момент.
2. Підготовка до сприйняття матеріалу або актуалізація опорних знань, умінь, уявлень та чуттєвого досвіду.
3. Мотивація навчальної діяльності.
4. Оголошення теми, мети, завдання уроку.
5. Вивчення нового матеріалу (первинне засвоєння).
6. Осмислення нових знань, умінь.
7. Закріплення, систематизація та узагальнення.
8. Контрольно-коригувальний етап.
9. Підбиття підсумків уроку.
10. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Найчастіше таким уроком є вступний урок курсу (теми, розділи), коли він незначною мірою пов'язаний з темою попереднього уроку. Також доречного обрати цей тип у випадку, коли зміст матеріалу складний, об'ємний, містить значну кількість нових понять і положень. Може використовуватись пояснювально-ілюстративний, проблемний виклад. Заняття можна провести у формі бесіди, лекції, уявної подорожі чи екскурсії, відеоуроку, навчальної конференції з підготовленими доповіданнями (повідомленнями) учнів. Під час проведення уроку доречні конспектування, складання тез, опорних схем, робота з підручником, картою, довідниками тощо. Головне – щоб вивчення нового матеріалу учнями відбувалося не пасивно, а в ході різноманітної активної пізнавальної діяльності.

Урок формування та вдосконалення вмінь і навичок

Мета: закріплення й усвідомлення раніше засвоєного матеріалу (знань, умінь, навичок) і формування нових навичок та вмінь.

Основою такого уроку можна назвати тренування в різних варіантах, яке вимагає від учня перенесення знань і вмінь у нові, нестандартні ситуації. Для проведення таких уроків використовується практична робота. Практичні роботи в значній кількості представлені у навчальних програмах, та й практичні завдання є невід'ємною складовою фактично кожного уроку.

Структура

1. Організаційний момент.
2. Актуалізація опорних знань та їх коригування. Повідомлення теми й мети.
3. Мотивація навчальної діяльності.

4. Вступні вправи (можуть поєднуватись із поглибленням або вивченням невеликих порцій нового матеріалу та ознайомлення з правилами, алгоритмами виконання певних дій).
5. Пробні та тренувальні вправи (використання вивченого в стандартних умовах).
6. Творчі вправи.
7. Підсумки уроку.
8. Домашнє завдання.

Коли викладач володіє вище зазначеними знаннями завжди зможе вибудувати авторську технологію будь якого сучасного уроку.

Тривають освітні реформи щодо створення моделі « нової людини »

Технологізація сучасного уроку яка потребує врахування процесу формування предметних та ключових компетенцій учня - це новий напрямок в методиці викладання .

Не всі можуть зорієнтуватися в потоці педагогічних інновацій.

Педагогічна спільнота сьогодні здійснює тільки перші кроки переорієнтації з інформаційного на проблемно - діяльнісний тип (освіти) навчання.

Методична підготовка сучасного викладача потребує корекції і удосконалення. Сучасний урок передбачає якісну орієнтацію вчителя в інноваційних освітніх процесах, знання ефективних педагогічних технологій , уміння їх аналізувати, продукувати свої інноваційні ідеї.

Сучасна педагогіка і психологія заявляє про необхідність формування здібностей в учнів роблячи акцент на самоосвіті, самоконтролі у процесі соціалізації.

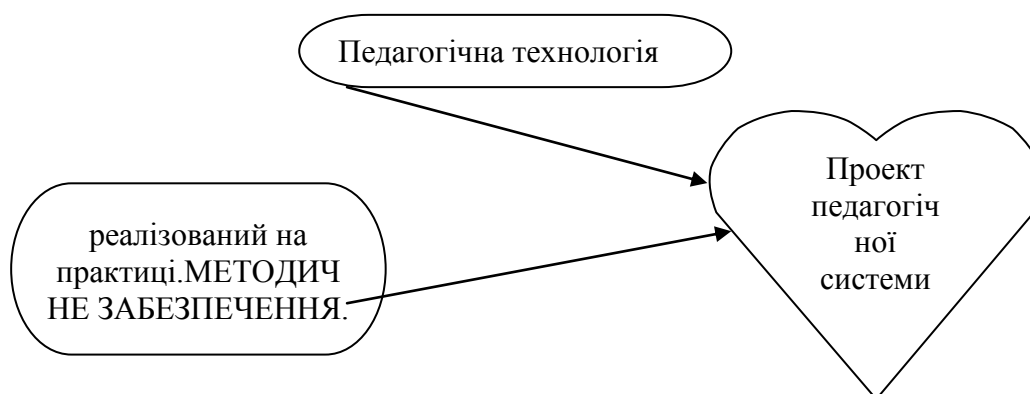
У зв'язку із завданням технологізації навчання, системного й оптимального конструювання форм і типів уроків постає проблема розробки чітких характеристик освітнього, виховного та розвивального потенціалу кожного типу уроку (форми навчання) і методичних умов, дотримання яких є обов'язковим для його ефективного використання. Особливе місце при реалізації технологічного підходу відводиться діагностиці процесу навчання.

З діагностики починається процес викладання і до конкретних навчальних результатів учнів. Завершується процес підсумковою діагностикою якщо аналіз отриманих у ході її результатів свідчить , що обраний шлях навчання ефективний ,при цьому оптимальний то він вважається технологічним.

У перекладі з грецької мови « технологія» означає навчання про майстерність. Але існує більше 100 визначень поняття «технологія». Пряме значення (за О. Пометун)терміну «технологія»складається з двох компонентів

:1»техно»означає уміння, майстерність і ремесло ;2.»логія»-наука, опис. В педагогіці можна представити як опис, з одного боку майстерної здійсненої професійної діяльності з іншого – досконалої оптимально організованої. Сьогодні сформувався уявлення про

« педагогічну технологію» як систематичне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого навчально-виховного процесу. **В будь-якій педагогічній системі П.т.– поняття, що взаємодіє з дидактичним завданням .Якщо дидактичне завдання виражає цілі навчання і виховання , то П.т.- шляхи і засоби їх досягнення.Вибір П.т. визначається особливостями дидактичного завдання . Ще один важливий аспект технології зафіксував російський дослідник В.М. Монахов на думку якого , педагогічна технологія – впорядкована система процедур см, жорстке слідування яким призведе до досягнення певного планованого результату. Сильною стороною педагогічної технології є те, що « у ній конструюється й здійснюється такий навчальний процес, що повинен гарантувати досягнення поставленої мети. « (М.В. Кларін)**

В основу сутності педагогічної системи покладена наукова концепція

В.П. Безпалька (профтехсистема)

В структурі ПС чітко простежується два поняття : завдання і технологія їх вирішення. Для дидактичного завдання ціль-необхідність формування певних якостей особистості, ситуація(умови), інформація-зміст навчального предмета чи виховного впливу.

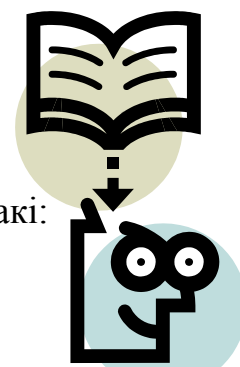
На відміну від поурочних розробок , педагогічна технологія пропонує проект навчально-виховного процесу, що визначає структуру і зміст навчально-пізнавальної діяльності учня. В.П.Безпалько запропонував класифікацію ПС(технологій)за типом організації і керування пізнавальною діяльністю учнів.

Види технологій:

- класичне лекційне навчання ;

- навчання за допомогою аудіовізуальних технічних засобів;
- система «консультант»
- система «малих груп»
- навчання за допомогою навчальної книги - самостійна робота.»
- комп'ютерне навчання
- система «репетитор»- індивідуальне навчання
- програмоване навчання заздалегідь розробленою програмою.

В педагогічній технології, важливою стороною є відношення до учня в освітньому процесі. Найбільш доцільною є особистісно-орієнтовані технології які ставлять у центрі освітньої системи учня, забезпечення комфортних ,безконфліктних і безпечних умов його розвитку, реалізації її природних потенціалів. Їх називають антропоцентричні технології.

Педагогічні технології мають свою класифікацію.

Згідно з Г.К.Селевко ознаками що лежать в класифікації є такі:

1. фактор розвитку
2. концепція засвоєння соціального розвитку
- 3.орієнтація на особистісні структури.

Зараз загальноприйнято що особистість є результат сукупного впливу біогенних, соціогенних і психогенних факторів , але конкретна технологія може робити ставку на будь - який з них , вважати його основним.

Назви великого класу сучасних технологій визначаються змістом тих модернізацій і модифікацій, яким у них піддається існуюча традиційна система. Монодидактичні технології застосовуються дуже рідко . Навчальний процес будується так, конструюється деяка полідидактична технологія, яка поєднує інтегрує ряд елементів різних монотехнологій на основі якої – небудь оригінальної авторської ідеї. Істотно, що комбінована дидактична технологія може мати якості, що перевершують якості кожної з технологій які входять до неї.

По напрямку модернізації можна виділити наступні групи технологій.

* Педагогічні технології на основі гуманізації і демократизації. педагогічних відносин.(Ш.А. Амонашвілі , О.М. Ільїна інш.)

* Педагогічні технології на основі ефективності організації і керування процесом навчання.(технологія диференційованого навчання (В.В.Фірсов,М.П.Гузик), програмоване навчання, технології індивідуалізації навчання (А.С. Границька, Інге Унт), опорні схеми (Лисенко В.К.) інформаційні та інші...)

* Педагогічні технології на основі методичного вдосконалення і дидактичного реконструювання.

* Інтерактивні технології та інші.

Поняття педагогічна технологія використовується як для характеристики великих перетворень так і для опису незначних нововведень. Наприклад технологію проблемного навчання не можна порівнювати з технологією підготовки уроку ,тому що вони не рівноцінні по обсягу і значущості. Ієрархія технологій, згідно І.П.Підласному:

- перший рівень-педагогічні технології
- другий рівень – розвиваючі технології
- третій рівень-виховні технології

По (В.П. Безпальку) категорії навчальних технологій найбільш важливими є такі:

- масова (традиційна) технологія , розрахована на «середнього» учня
- технологія просувного рівня (поглибленого вивчення предметів)
- технологія компенсуючого навчання (педагогічної корекції, підтримки, вирівнювання)
- технологія роботи з учнями, які відрізняються від « середнього « рівня (з важкими або обдарованими).

Викладачі мають розібратися у співвідношенні понять «педагогічна технологія», «методика», «метод»,»прийом», « засіб».

Методика-галузь педагогіки, вчення про методи-способи педагогічної взаємодії. Кожен метод має свої прийоми, які в свою чергу є сукупністю операцій, дій. Кожен метод є системою відповідних йому прийомів. За допомогою прийому вирішується тільки частина завдання. І все ж педагогічні технології мають відмінності щодо методів. Методика є сукупністю методів навчання і не вибудовує їх у певній логіці під час реалізації у навчальному процесі. Технологія ж завжди передбачає визначену логіку ,послідовність педагогічних методів і прийомів. Спільних дій викладача і учнів , що мають забезпечити конкретний результат їхнього розвитку . Отже технологія відрізняється від методики своєю алгоритмічністю. Алгоритм є точний однозначний припис про виконання у визначеній послідовності операцій(дій), що ведуть до розв'язання задачі.(За О. Пометун) П.т.- інтегрований педагогічний засіб.

Виділяє дві основні групи педагогічних технологій: репродуктивні(особистісно відчужені) і продуктивні (особистісно - орієнтовані.)

За основу класифікації типів уроків історії (по Мисану В.) пропонується взяти навчальну мету як один з найважливіших елементів дидактичної системи та механізм комбінування різних елементів дидактичної мети.

Кожен тип уроку повинен мати власну структуру. Її треба розглядати на двох рівнях. Перший рівень - організація навчальної діяльності. Другий рівень-реалізація завдань на основі дидактичної мети. Подібний підхід засвідчує , що структурні елементи будь-якого уроку не можуть обмежуватися чітко визначеними компонентами.

I Урок вивчення нового матеріалу.

1. Підготовчий етап.

Організація робочого місця і роботи класу; фронтальне опитування; відтворення базового матеріалу необхідного для вивчення нової теми; повторення вивченого і встановлення логічного зв'язку з новим матеріалом. (нагадування, тренувальні вправи)

II Урок перевірки знань, умінь та навичок.

1. Підготовчий етап. Організація робочого місця і роботи класу.; оголошення теми і плану уроку; інструктаж за основними видами діяльності перевірки знань та умінь; мотивація запропонованих способів перевірки завдань; колективне виконання вправ з особливо важких завдань.

Окремо слід звернути увагу на проблему оцінювання навчальних досягнень.

При порівнянні традиційного і особистісно - орієнтованого навчання є схожість і відмінність між оцінкою і оцінюванням. Контролюючу функцію викладач здійснює протягом всього уроку а стимулююча спонукає до самовдосконалення учня. Ці функції мають бути в тісній єдності. Оцінювання викладачем процесу роботи вимагає принципово інших підходів до навчальних досягнень учнів. Для цього викладач повинен мати спеціальний дидактичний матеріал для фіксації цього процесу, аналізувати помилки, допущені учнем, коректувати їх у процесі роботи, тобто оцінювати сам процес.

Шляхи вирішення проблем сучасного уроку:

* Ефективність управління навчально-пізнавальним процесом учнів ПТНЗ може бути забезпечена лише за умови **високої компетентності і відповідної професійної майстерності кожного викладача.**

* В сучасних умовах педагог повинен знати що головним з усіх принципів цілісного педагогічного процесу є **особистісно - орієнтований підхід до навчання кожного учня**. Перевага надається не скільки індивідуальним (характер, темперамент, воля, погляди, смаки) скільки особистісним якостям (спрямованість, ціннісні орієнтації, життєві плани, сформовані настанови, домінуючі мотиви діяльності і поведінки, звички).

* Практикувати діагностування (моніторинг. Англ.сл. означає « неперервне відслідковування » , тривале спостереження за навчанням та вихованням і управління цим процесом. Знання методів навчально-пізнавального процесу.

* Постійно залучати кожного учня до посиленої навчально-виховної діяльності , забезпечуючи розвиток особистості.

* Своєчасно виявляти і усувати причини, які можуть перешкодити досягненню мети.

* Максимально спиратися на власну активність особистості.

* Розвивати самостійність, ініціативу кожної особистості, вміло організовувати і спрямовувати до успіху діяльність учня.

* Оцінювання викладачем роботи учня вимагає принципово інших підходів до навчальних досягнень учнів. Для цього викладач повинен мати спеціальний дидактичний матеріал для фіксації оцінювання .(**аналізувати помилки допущені учнем, коректувати їх в процесі роботи, тобто оцінювати сам процес навчання.**

* Орієнтуватися під час проведення уроку не тільки на «середнього учня » а кожного з урахуванням неповторної індивідуальності особистості.

Викладач повинен оцінювати учня не тільки порівняно з іншими але і з ним самим ,виявити динаміку його змін від уроку до уроку.

*Готуючись до уроку викладач продумує не тільки методи викладання матеріалу але і в якій послідовності, як організувати учня , тобто розкрити ті дії, які йому необхідно здійснити, щоб засвоїти зміст матеріалу.

Це обов'язкова умова організації навчання особливо в ПТНЗ. Для цього викладач повинен мати зразок такого раціонального засвоєння, тобто знати ,як слід виконувати учням ті чи інші розумові дії щоб ефективніше засвоїти матеріал.

* **Викладачам ПТНЗ бажано проводити особистісно-орієнтовані уроки.**

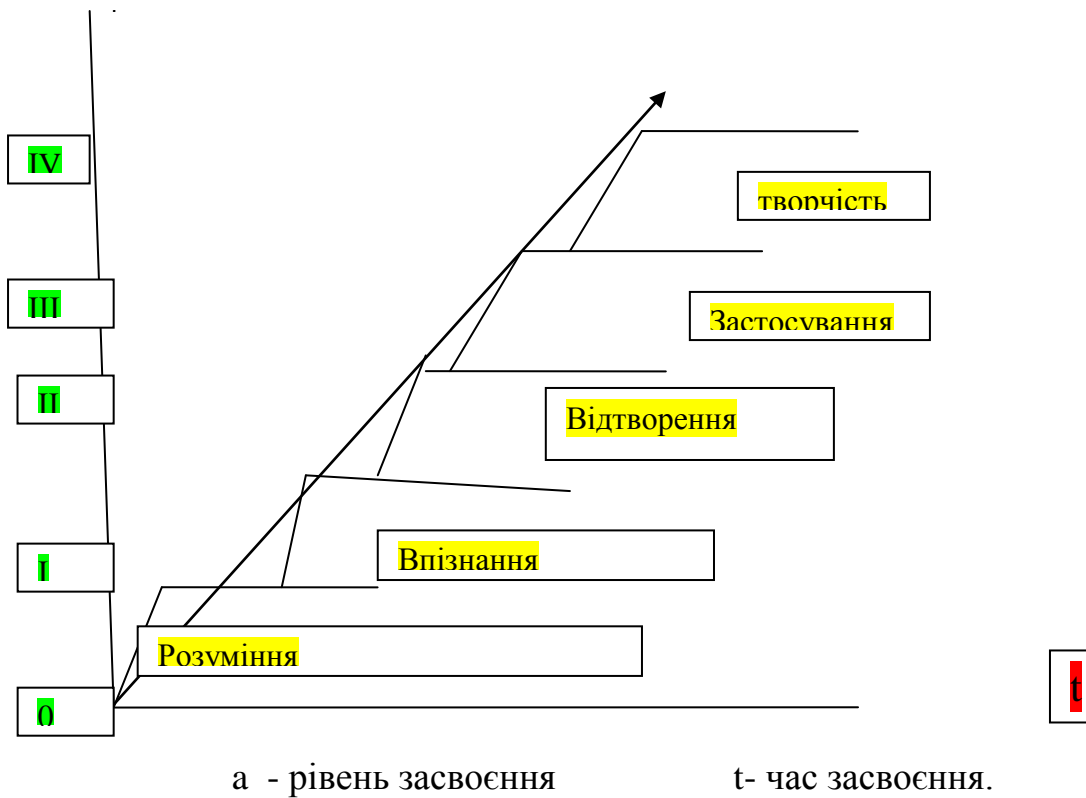
На такому уроці педагог повинен взяти на себе **роль координатора**, організатора діалогу, помічника у розподілі учнів на групи з урахуванням їх особистісних особливостей. **Педагог (за педагогічною настановою І.А.Зязуна) виконує не роль « фільтра» пропускання через себе інформації, а є консультантом у роботі учня, одним із джерел інформації». Викладач повинен оцінювати на уроці не тільки те що знають учні ,але й те, як вони організовують свою роботу, щоб засвоїти навчальний матеріал, якими засобами при цьому користуються. Дотримуватися однієї з основних вимог складання плану - конспекту особистісно-орієнтованого уроку щоб цілі навчання були також і критеріями результативності навчання.**

*Велику роль сьогодні відіграє застосування ІКТ, проведення мультимедійних уроків. Засоби Інтернет технологій це потужне джерело новітньої інформації яку отримує учень .Завдання викладача допомогти йому сконцентруватися на актуальній інформації яка необхідна для виконання поставленого ним завдання.

* Навчальне проектування, створення вчительсько-учнівських проектів за освітньою програмою Ін тел®. Навчання для майбутнього може бути ефективним шляхом в підвищенні якості навчання та осучаснення уроку.

* Викладачі мають знати про рівні засвоєння знань (За В.П.Беспалько) і використовувати в роботі.

а

Отже, якщо, у учня перший рівень засвоєння, то методи, які визначені для засвоєння і застосування знань на третьому (застосування) чи четвертому (творчість) рівнях, виявляється мало ефективними чи зовсім неефективними. Тому рівень засвоєння повинен бути послідовним. Очевидно що ділова гра як активізуючий метод навчання може виявитися марною тратою часу, якщо знання учнів у відповідній сфері діяльності характеризуються нульовим рівнем засвоєння.

* Важливе значення має підготовка методичного забезпечення процесу засвоєння знань на основі **вільного вибору учнями джерел інформації з урахуванням рівнів засвоєння переважної більшості учнів.**

Викладач, на такому уроці, може віддавати частину функцій учням. Перевірка роботи сильними учнями, застосування прийомів роботи в парах.

Обговорюючи результати навчальних досягнень викладач виконує рекомендаційну функцію.

Порівняльна характеристика двох груп технологій.

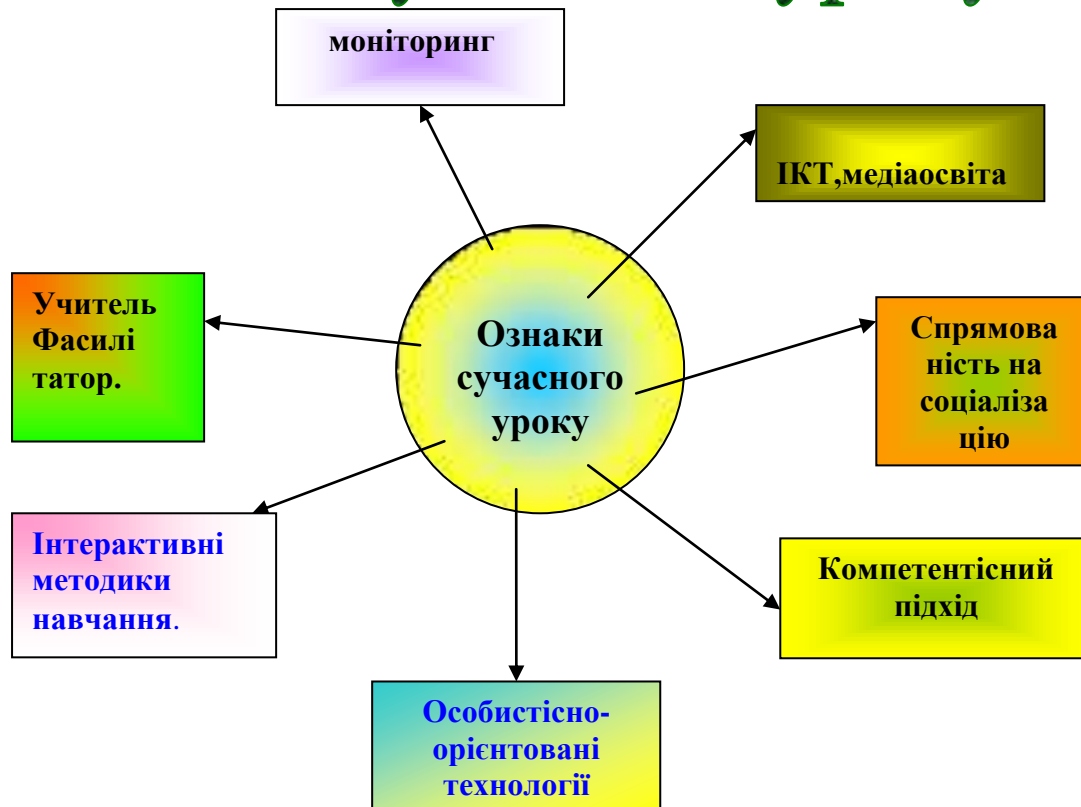
Навчасно по - іншому.

Характеристика технологій	Репродуктивні педагогічні технології (традиційна)	Продуктивні педагогічні технології (інноваційна)

Мета	Повідомлення учням готової системи знань, формування на їх основі ,умінь, навичок.	Створення комплексу оптимальних умов для розвитку особистості учня.
Характер відносин викладача і учнів.	Суб'єкт – об'єкт (викладач-учень)	Міжсуб'єктні рівноправні відносини.
Провідна функція учнів.	Сприйняття і запам'ятовування інформації викладача ,діяльність за зразком.	Самостійне надбання знань, створення умов для свого розвитку у взаємодії з викладачем Суб'єкт діяльності , дослідник проблем.
Провідна функція викладача.	Організація впливу на учнів, трансляція у свідомість учнів інформації у вигляді сформульованих положень, доказів, відібраних фактів, де зафіксовані погляди викладача, авторів підручника.	Організація взаємодії з учнями ,створення умов розвитку їхньої суб'єктності , самостійності у діяльності учнів.
Головні пріоритети	Виконання обов'язкової навчальної програми	Діяльність, спілкування, діалог, можливості самовираження, самореалізація учнів і викладача, процесуальність, розвиток, рефлексія учнями власного досвіду творчої діяльності.
Домінуючі методи	Пояснювально ілюстративні.	Проблемно-пошукові, інтерактивні
Об'єкт головної уваги викладача.	Організація власної діяльності.	Організація діяльності учнів, педагогічної взаємодії.

Класно-урочна форма організації навчання зберігається і сьогодні як основна. Але ознаки сучасного уроку , під впливом різних чинників дещо інші.

Ознаки сучасного уроку

Класно-урочна система потребує модернізації через:

- зміну характеру взаємодії учасників навчального процесу що передбачає виконання вчителем функції фасилітатора (полегшувати, сприяти);
- запровадження інтерактивних методів навчання, в основу яких покладено спілкування як двосторонній процес, у якому учень учитель, або учень-учень обмінюються думками, інформацією для формування пізнавальних умінь, навичок і зразків поведінки в суспільстві;
- запровадження особистісно орієнтованих технологій навчання, цілі якого полягають у визначенні життєвого досвіду кожного учня, потреби в самопізнанні;
- спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових і предметних компетентностей особистості;
- спрямованості навчальної діяльності на соціалізацію особистості, поступове засвоєння нею вимог суспільства, придбання соціально

- значимих характеристик свідомості та поведінки , що регулюють її взаємини з суспільством;
- Запровадження інформаційно - комунікативних технологій ;
 - Запровадження комплексу процедур спостереження, поточного оцінювання та на їхній основі коригування освітнього процесу.
 - Розробка технології уроку.

Використана література:

- «Інноваційні педагогічні технології навчання професії» Монографія.(Нікуліна А.С. інш.) ДІПОІПП.2005р.
- «Аналіз уроку» (М.Мосієнко інш.) Київ .шк.світ.2009
- «Сучасний урок « Технологічний аспект. В.Д.Шарко Київ 2007р.
- «Інноваційні технології на уроках Історії.» О.П. Мокрогуз Харків . 2007р.
- «Педагогічні технології» (навчально-методичний посібник) Шацька Р.М. ДІПОІПП .2004р. м Донецьк.
- «Навчаємо по – іншому» (посібник для викладачів ПТНЗ) О.Пометун та інш. Київ 2008р.
- «До проблеми сучасного уроку історії»... Мисан В. ж.« Історія і суспільствознавство» 2011р. №3 ст.35
- Новий підручник з Всесвітньої Історії (І.Щупак) ж.«Історія і суспільствознавство» 2011р.№9 ст.25
- «Методист» ж. 2012-2015р.р.